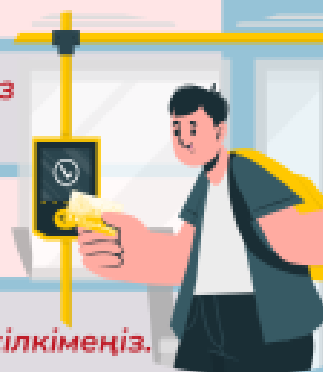
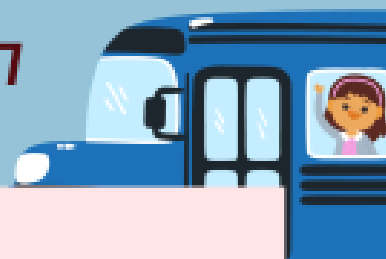


АВТОБУСТАҒЫ ТӘРТІП ЕРЕЖЕЛЕРІ



! Автобустқа асықпай отырыңыз.

! Автобустағы жолаушыларға қолайсыздық туғызбау үшін сөмкенізді, рюкзагыңызды қолыңызға ұстаңыз. Артқы есіктен кіріңіз.

! Қозғалыс кезінде автобуста орныныздан тұруға және жүруге болмайды.

! Автобустың терезелерінен қолыңыз бен басыңызды шығармаңыз.

! Құлыптарды, есік тұтқаларын ұстамаңыз, апаттық түймелерді қажетсіз баспаңыз, себебі есік ашылуы мүмкін.

! Жол ақысын төлеуді ұмытпаңыз. Егер жол жүру құжатыңыз болса, алдын-ала дайындап қойыңыз.

! Тамақ пен сусынмен көлікке кірмеңіз.

! Қоқыс тастамаңыз. Көлікте қар мен жаңбыр тамшыларын сілкімеңіз.

! Жол үстінде жүргізушінің назарын аудармаңыз.

! Автобустын ішінде шулауға және жүгіруге болмайды.

! Сыпайы болыңыз. Өтініш берген кезде «кешіріңіз», «рахмет», «мейірімді болыңыз» деген сөздерді қолданыңыз.

! Автобуста қарт адамдарға орын беріңіз.

! Үй жануарларын арнайы тор-тасымалдаушыларда, иттерді – мұрындық кигізіп тасымалдаңыз.

! Алдын ала көліктен шығуға дайындалыңыз.
Алдыңғы есіктен шығыңыз.

! Ешқандай жағдайда тұрған көлікті айналып өтпеңіз.
Ол кеткенше күтіңіз, содан кейін ғана жолды кесіп өтіңіз.

АВТОКӨЛІКТЕГІ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ЕРЕЖЕЛЕРІ



! Ешбір жағдайда баланы (кез келген басқа тіршілік иесін) құлыптаулы көлікте қалдырмаңыз.

! 12 жасқа дейінгі балалар тек арнайы балалар креслосында жүруі керек.



! Көлік қозғалған кезде бала артқы орындыққа отыруы керек, өйткені алдыңғы орындық – көліктегі ең қауіпті орын.

! Міндетті түрде қауіпсіздік белдігін байлаңыз.



! Көлікке толық тоқтағаннан кейін отырыңыз.



! Жүргізушіге жолда кедергі жасамаңыз.

! Ешбір жағдайда жолда есік пен терезелерді ашпаңыз – бұл қауіпті!

! Терезелерден бас пен қолыңызды шығармаңыз.



! Терезеден ештеңе тастамаңыз.

! Көлік салонында қоқыс қалдырмаңыз.





ӘУЕЖАЙДАҒЫ ТӘРТІП ЕРЕЖЕЛЕРІ



! Үйден шығардын алдында ұмытпай жеке құжаттарды, әуе билеттерін, бала құжаттарын және ақшаны тексеріп алыңыз.

! Ұзақ рейс алдында көбірек қозғалыңыз!

! Багаж арбаларын мақсатсыз пайдаланбаңыз. Оларға балаларды тасымалдамаңыз.



! Багажды орындықтарға қоймаңыз және заттарды қараусыз қалдырмаңыз.

! Орындықтарда жатпаңыз, еденде және баспалдақтарда отырмаңыз.

! Әуежайда 24 сағаттан артық болуға болмайды.

! Құлаққапсыз музыка тыңдамаңыз.

! Әуежай ішінде роликтермен, скутерлермен және т. б. жүруге болмайды.

! Эскалаторда багаж арбасымен, балалар арбасымен немесе мүгедектер арбасымен қозғалмаңыз, ол үшін тек лифт пайдалану керек.



ЖАЗҒЫ КЕЗЕҢДЕГІ ҚАУІПСІЗДІК ЕРЕЖЕЛЕРІ

АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН ЖАДНАМА



Балалармен саяхатқа шығар алдында, оларға баратын еліңіз немесе қалаңыз туралы толық ақпарат беріңіз.



Баланың киіміне ата-анасының аты-жөні мен байланыс нөмірлері жазылған жапсырманы бекітіңіз. Картада барғыңыз келетін барлық жерлерді белгілеңіз.



Әр қалада кез-келген вокзалда (теміржол, өзен, теңіз, автобус) анықтамалық бюро бар. Балаңызбен алдын-ала келісіңіз, қажет болған жағдайда сол жерде кездесуге болады.



ЖАЗҒЫ КЕЗЕҢДЕ КӘМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ТУРАЛЫ АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН ЖАДНАМА

Жазғы демалыс кезінде балалардың жарақаттану проблемасы бірнеше рет шиеленіседі, бұл кезде балалар бос уақытты көп өткізеді, көбінесе көшеде болады және ересектердің қарауынсыз қалады.



! Балалардағы жарақаттардың алуан түрлілігіне қарамастан, оларды тудыратын себептер көп жағдайда тән. Ең алдымен, бұл ересектердің қадағалауы, олардың өз балаларына деген жауапсыздығы, қоршаған ортаның қолайсыздығы, абайсызда, баланың күнделікті өмірде, көшеде, ойын кезінде, спортпен шұғылдану кезінде дұрыс емес мінез-құлқы және т. б.

Балалардың жазғы демалысын жақсы ұйымдастыру үшін бірқатар ережелер мен шарттарды есте сақтау қажет (ата-аналарымен, туыстарымен, достарымен, сауықтыру лагерінде, елде немесе ауылда әжесінің жанында).

- ◆ Кішкентай кезінен бастап балалардың жеке қауіпсіздігін қамтамасыз ету дағдыларын қалыптастырыңыз.
- ◆ Балалармен жеке әңгімелер өткізіңіз, олардың өмірі мен денсаулығын сақтауға көмектесетін маңызды ережелерді түсіндіріңіз.
- ◆ Егер қажет болса, баланың үй мекенжайын, телефон нөмірлерін және төтенше жағдайлар қызметтерін жатқа білетініне көз жеткізіңіз, сонда ол қажет болған жағдайда көмекке жүгіне алады.
- ◆ Балаларды еркелетуге, жаман әдеттерге, «бұзық» іс-шараларға уақыт қалмауы үшін олардың бос уақытын ұйымдастырыңыз.
- ◆ Естеріңізде болсын: жазғы кезеңде 23:00 – 6:00 дейін балалар мен жасөспірімдерге ересектердің еріп жүруінсіз көшеде шығуға заңды түрде тыйым салынады.
- ◆ Сіздің балаңыздың қайда және кіммен бірге жүргендігі туралы үнемі хабардар болыңыз, оның тұрған жерлерін бақылаңыз.





ЖАЗҒЫ КЕЗЕҢДЕ КӨМЕЛЕТКЕ ТОЛМАҒАНДАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ТУРАЛЫ АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН ЖАДНАМА



! Бейтаныс адамдармен сөйлесуге рұқсат бермеңіз. Балаңызға кез келген адамға және оған біреу зиян тигізуге тырысса, «жоқ!» деп айтуға толық құқығы бар екенін түсіндіріңіз.

! Балаларға ешбір жағдайда бейтаныс адамдармен көлікке отыруға болмайтынын түсіндіріңіз.



! Балаңызды болған жағдайға қарамастан, сіз оқиға туралы барлық шындықты білуіңіз керек деп сендіріңіз. Ешбір жағдайда ашуланбаңыз, дауыс көтермеңіз, әрқашан оның жағында болыңыз. Балаға кейбір деректерді, тіпті олар туралы ол ешкімге айтпауға уәде берсе де, ешқашан құпияда ұстауға болмайтынын түсіндіріңіз.

! Суда жүзу және ойнау рахаттану сезімінен басқа балалардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіреді. Бала суда болған кезде, оны көзден таса қылмау керек – кейде тіпті бір минуттың өзі қайғылы жағдайға айналуы мүмкін.

! Балаларға жалғыз шомылуға, сондай-ақ жүзуге, тіпті бейтаныс жерге сұңғуге болмайтынын түсіндіруді ұмытпаңыз;



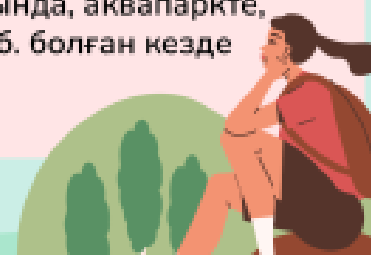
! Шомылатын балаларды бақылайтын ересек адам жақсы жүзе білуі керек, алғашқы медициналық көмек көрсету, жасанды тыныс алу мен жанама жүрек массажын жасай білуі керек;

! Жол-көлік оқиғасының құрбаны немесе кінәсі болмау үшін балаларға жол ережелерін үйретіңіз, оларды жолда және қоғамдық көлікте өте мұқият болуға үйретіңіз.



! Балалармен велосипед тебу, самокат, ролик тебу ережелерін үйреніңіз.

! Сақ болыңыз және балалармен ойын немесе спорт алаңында, аквапаркте, орманда, тауда, өзенде, көлде, туристік жорықта және т. б. болған кезде барлық қауіпсіздік талаптарын орындаңыз.



ӨЗІҢІЗДІ КҮН СӘУЛЕСІНІҢ ӘСЕРІНЕН ҚАЛАЙ ҚОРҒАУҒА БОЛАДЫ?

Теріні ультракүлгін сәулелерден қалай қорғауға болады: терінің түсі бірқалыпты болуын, оның жасушаларының бұзылуын, әжімдердің пайда болуын қалай болдырмауға болады?

Терінің күнге күйінің өзі терінің ультрафиолет сәулелеріне қорғаныс реакциясы болып табылады. Күнге әдемі күй үшін және теріңізді сақтау үшін не істеу керек?

- ◆ Күндіз күн сәулесінің уақытын шектеңіз.
- ◆ Ең қарқынды ультракүлгін сәулелену 10–16 сағатқа дейін.
- ◆ Тікелей күн сәулесінен аулақ болуға тырысыңыз және ультракүлгін сәуле ең қарқынды болған кезде көлеңкеде болыңыз.
- ◆ Ағаштардан, қолшатырлардан, шатырлардан көлеңке күн сәулесінен толық қорғауды қамтамасыз етпейді.
- ◆ Су мен құм шағылысу арқылы ультракүлгін сәулелерді күшейтеді.
- ◆ Ультракүлгін сәулелерден қорғайтын киімді таңдаңыз. Мақта, зығыр сияқты жұқа материалдардан жасалған заттар ең жақсы қорғанысты қамтамасыз етеді. Халықаралық стандарттарға сәйкес сертифицикатталған көптеген заманауи киім брендтері тұтынушыларға фирмалық жапсырмадағы ультракүлгін сәулелерден қорғау коэффициенті туралы хабарлайды.
- ◆ Күннен қорғайтын кремдер мен басқа құралдарды қолданыңыз. SPF (sun protection factor-күннен қорғайтын фактор) кем дегенде 15+ және жақсырақ 30+болуы керек. Құрал теріні ультракүлгін сәулеленудің барлық диапазонынан қорғау үшін оның құрамында мырыш оксиді немесе титан диоксиді болуы керек.
- ◆ Күннен қорғайтын құрал нұсқаулықта көрсетілген қорғаныс дәрежесін қамтамасыз ету үшін оны көп мөлшерде және сіз қолданатын барлық басқа құралдардың үстіне жағу керек, өйткені ол заттың сәулелерді шашырату және сіңіру принципі бойынша жұмыс істейді.
- ◆ Ерінді қорғау үшін оларға ультракүлгін сүзгісі бар арнайы ерін далабын жағыңыз.



ЭККУРСИЯДАҒЫ ТӘРТІП ЕРЕЖЕЛЕРІ

- ! Кешікпе! Жиналатын жерге нақты белгіленген уақытында кел.



- ! Сынып жетекшісінің талаптарын қатаң сақта.



- ! Топтан қалма, өз бетіңше кетпе.

- ! Экскурсияға немесе сапарға шығарда, маусымға және ауа-райына сәйкес келетін ыңғайлы киім, аяқ киім және бас киім ки.

- ! Өзіңмен артық заттар алма.



- ! Қол жуатын және ішетін таза су ал.



- ! Жануарларды, жәндіктерді, өсімдіктерді және т. б. қолыңмен ұстама.

- ! Жеке гигиена ережелерін сақта, денсаулығың нашарласа немесе жарақаттанып қалсаң, дереу топ басшысына хабарла.

- ! Экскурсияның басында экскурсоводтан суретке түсіруге бола ма деп сұрап ал.



- ! Жергілікті дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды құрметте, табиғатқа тарих және мәдениет ескерткіштеріне ұқыпты қара.

- ! Экскурсия аяқталғаннан кейін жеке заттарыңның бар-жоғын тексер.



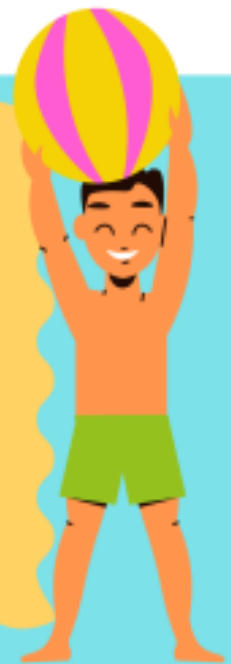
АКВАПАРКТЕГІ ҚАУІПСІЗДІК ЕРЕЖЕЛЕРІ



! Ойын-сауыққа арналған орын болса да, аквапарктер қауіпті жер болып табылады және бұл туралы ұмытпау керек.

Балалар қай жастан бастап аквапаркке бара алады?

Барлық дерлік аквапарктерде келушілер үшін жас шектеулері жоқ және онда тіпті жаңа туған сәбимен де келуге болады. Әрине, ата-аналар өз балалары үшін өздері жауап беретіндігінде толық есеп беруі керек. Қазіргі заманғы аквапарктерде бассейндері таяз арнайы балалар аймақтары бар, оларда бала ағзасы үшін тұрақты, ыңғайлы су температурасы сақталады. Қызмет көрсету сапасы жоғары аквапарктер бұл аймақтарды 3 жасқа дейінгі, 3–12 жасқа дейінгі балалар үшін деп жасына қарай бөледі. Сондықтан, ересектердің тиісті бақылауы болса, аквапарктерге барғанда ешқандай мәселелер болмауы керек.



Дегенмен, аквапаркке барарда кейбір мамандарды тыңдап, ұсыныстарына назар аудару керек.

Балаларға арналған киім

- ♦ 3 жасқа дейінгі балада шомылуға арналған арнайы жаялық болуы керек. Сондай-ақ, шомылғаннан кейін баланы сүрту үшін сүлгілерді өзіңізбен бірге алып жүру керек. Көбісі балалардың халатын алып жүреді.
- ♦ Жасы үлкендеу балаларға арналған шомылу костюмін таңдағанда, бір нәрсеге ілінетін немесе жарақат алатын элементтердің: бау, лента, брошь, моншак, заколка және т. б. болмауына назар аударыңыз.



Өзіңізбен бірге не алу керек?

- ✓ Сүлгі немесе ақжайма (махровый болуы мүмкін) сүртіну және шезлонгтар үшін.
- ✓ Егер аквапарк ашық болса, күнге күюден қорғайтын крем қажет (суға төзімдісі жақсырақ болады).
- ✓ Бет пен мойынды тікелей күн сәулесінен қорғауға арналған кең жиекті ыңғайлы бас киімдер (шляпа, панама және т. б.)
- ✓ Сулы жерде тайып кетпес үшін, аяққа сандалии, сланцы немесе басқа жағажай аяқ киімін кию керек.



БАТУТТАҒЫ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ЕРЕЖЕЛЕРІ



БАЛАЛАРДЫҢ СУДАҒЫ ҚАУІПСІЗ МІНЕЗ-ҚҰЛҚЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ

! Шомылған кезде, саған жақын жерде ересектер болуы керек.

! Суға құлап кету қаупі бар жерлерде ойнауға болмайды.

! Егер жүзе алмасаң немесе жақсы жүзе алмасаң, терең жерде шомылма.

! Бейтаныс жерлерден суға сүңгіме.

! Қалқымалардан асып жүзбе.

! Су көлігі өтетін жерлерде жүзуге болмайды.

! Кез келген қалқымалы құралдарға жақындауға қатаң тыйым салынады.

! Суда жылжымалы ойындар, әсіресе бір-бірін ұстаумен, секірумен байланысты болса, ұйымдастырма.

! Бөренелерде, тақталарда, қолдан жасалған салдарда және т. б. жүзуге тырыспа.



Ең бастысы – суға түспес бұрын, өз қабілеттеріңіз бен дағдыларыңызды нақты және объективті бағалап, өте мұқият және абай болу керек!

ТЕМІРЖОЛ ВОКЗАЛЫНДАҒЫ ТӘРТІП ЕРЕЖЕЛЕРІ



Теміржол жолдарымен жүрмеңіз.



Рельстерге 5 м қашықтыққа дейін жақындамаңыз.



Платформалардан секірмеңіз.



Платформалар мен жылжымалы құрамның астына түспеңіз.



Жақындап келе жатқан пойыздың алдында теміржол жолдарынан өтпеңіз.



Жолдар арқылы тек көпір немесе арнайы палубалар арқылы өтіңіз.



Теміржол ойынға арналған орын емес! Платформалар мен жолдарда ойнамаңыз.



Электр пойыздарының кабиналары мен шатырларында, аяқ тіректерінде, вагондардың өтпелі алаңдарында жүрмеңіз.



Келе жатқан немесе кетіп бара жатқан пойыз вагонының жанындағы платформада жүгірмеңіз.



Пойыздың өтуі кезінде платформаның шетіне жақын тұрмаңыз.



Теміржол жолынан өту үшін жақын жерде пойыз жоқ екеніне көз жеткізіңіз.



Теміржол өткелінде құлақпапты алыңыз.





КАРУСЕЛЬДЕГІ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ЕРЕЖЕЛЕРІ



- ! Аттракцион аумағында тәртіпсіздік жасамаңыз.
- ! Отырғызатын жерде жүгірмеңіз.
- ! Айналаңыздағы адамдарды итеріп, өз орныңызға қарай жүгірмеңіз.
- ! Аттракционға отырып, белдіктерін бекітіңіз.
- ! Аттракционға отырарда, өзіңізбен бірге жануарларды, зиян келтіретін өткір заттарды алмаңыз.
- ! Карусельден айналып тұрған кезде түсуге болмайды.
- ! Карусельді айналдырмаңыз.
- ! Орындыққа аяғыңызбен тұрмаңыз. Қозғалыс кезінде тепе-теңдікті жоғалтып, құлап кетуге болады.
- ! Аттракционға арты ашық аяқ киіммен отырмаңыз (шәркей, сабо және т. б.).
- ! Сеанс кезінде ешбір жағдайда орындықты шайқамаңыз.
- ! Екі немесе одан да көп орындықтарды бір-біріне іліндірмеңіз.
- ! Сеанс кезінде заттарды тастамаңыз.
- ! Қолдарыңызды сермеп, көтеріп, екі жаққа жайып, аттракционның қозғалатын бөліктерін ұстауға тырысуға болмайды.



Жазғы саябақтарда керемет демалыңыз!



БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ЛАГЕРЬДЕГІ ЖАЛПЫ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ЕРЕЖЕЛЕРІ



! Лагерь аумағы – бұл сіздің қауіпсіздігіңізге кепілдік беретін орын!

! Лагерьдің күн тәртібін және санитарлық-гигиеналық нормаларды сақтау қажет.

! Отрядпен бірге болу қажет. Кету керек болса, міндетті түрде тәлімгерден рұқсат сұрау керек.

! Сауықтыру және гигиеналық процедураларды орындау.

! Денені, жеке заттарды және бөлмені таза ұстау.

! Жаныңыздағы әр адамның жеке тұлғасын құрметтеу.

! Бейтаныс жидектер мен жемістерді жеуге болмайды.

! Лагерь аумағындағы жасыл желектерді қорғау, тазалықты сақтау.

! Денсаулығың нашарлаған жағдайда, тәлімгерге хабарлау қажет.

! Лагерьдің мүлкі мен жеке мүлікке ұқыпты қарау.

! Жәбірлеу мен қорқытуға, адамның жеке тұлғасын қорлауға, ұлтқа қарай кемсітуге жол бермеу.

! Әдепсіз сөздер мен қимылдарды қолданбау.

! Лагерьге және оның аумағына жарылғыш және отқа қауіпті заттарды, жанғыш сұйықтықтарды, пиротехникалық бұйымдарды, газ баллондарын әкелмеу және қолданбау.

! Жоғалған немесе ұмытылған заттарды тапқан балалар оларды кезекші әкімшіге, лагерь бастығына немесе тәрбиешіге тапсыруы керек.



АКВАПАРКТЕГІ ҚАУІПСІЗДІК ЕРЕЖЕЛЕРІ



Аквапаркке бармас бұрын, сайттардан ол туралы ақпарат пен жазылған пікірлерді мұқият оқып шығыңыз.

! Тіпті өте таяз бассейнде балаларды қараусыз қалдырмаңыз.

! Балаңызға жарақаттанып қалмау үшін, төмен түскеннен кейін, басқа жерге тез жүзіп кету керектігін түсіндіріңіз, өйткені артында басқа адам төменге қарай сырғып келуі мүмкін.

! Егер бала бір нәрседен қорықса, немесе сіз қауіпсіз деп санайтын төбешікке шыққысы келмесе, оны мәжбүрлемеңіз: өзі қалағандай демалсын.

Бала жоғалып кетпес үшін, демалар алдында онымен нұсқаулық өткізуді ұмытпаңыз:

- ◆ ол әрқашан ата-анасының көз алдында болуы керек;
- ◆ бір жерге бару немесе төбешікке шығу үшін, рұқсат сұрауы керек;
- ◆ ешбір жағдайда бейтаныс адамдармен сөйлесуге және олармен кетіп қалуға болмайды;
- ◆ аквапарк аумағынан ата-анасын немесе онымен бірге келген ересектерді тастап, кетуге болмайды;
- ◆ тек жасына, бойына, салмағына және физикалық мүмкіндіктеріне сәйкес төбешіктерге шығуға болады;
- ◆ бассейндерде бір-бірін әзілдеп итеріп, суға батыруға болмайды;
- ◆ бассейнге оның шетінде тұрып, секіруге болмайды.

Аквапаркте қауіпсіз жүріс-тұрыстың қарапайым ережелерін сақтасаңыз, отбасылық демалысыңыз керемет өтеді!

өмірің үшін де қауіпті!

